

OCTAVIAN GOGA, POETUL UNITĂȚII NAȚIONALE — La 100 de ani de la naștere —

de dr. VASILE NETEA

Publicînd la 22 de ani *Casa noastră*, la 23 *Noi* și *Oltul*, la 24 de ani *Rugăciune* și *Plugarii* — creații caracteristice pentru întreagă lirica sa —, pentru ca la 25 de ani, deplin format, să apară cu un volum de poezii pe care Titu Maiorescu s-a considerat obligat să-l recomande Academiei Române pentru unul din marile sale premii, Octavian Goga — talent cu erupție vulcanică — s-a relevat chiar de la început ca mădular strălucit al restrînsei familii de poeți încununați la abia douăzeci de ani cu laurii celor mai prestigioase recunoașteri. Destine și consacrări identice avuseseră cu cîteva decenii mai înaintet și M. Eminescu și G. Coșbuc.

La 21 de ani M. Eminescu publicase *Venere și Madonă*, *Epigonii* și *Mortua est*, determinînd pe Titu Maiorescu ca, alături de vîrstnicul Vasile Alecsandri, să-l considere, în 1872, exponent principal al „direcției noi” în poezia română. La 23 de ani Coșbuc apăruse cu *Crăiasa zîncilor*, *Numai una* și *Nunta Zamfirei*, impunîndu-se atenției și aprecierii aceluiași Maiorescu, care s-a grăbit să-l introducă în cercul „Convorbiri literare” și să contribuie la consacrarea sa ca poet original destinat unui strălucit viitor.

Cu aceeași rapiditate și sub aceleași magnifice auspicii s-a impus și Octavian Goga, avînd și el, ca și Eminescu și Coșbuc, atît un domeniu propriu de inspirație, cit și acel „farmec al limbajului”, care, după expresia lui Titu Maiorescu, este „semnul celor aleși”.

Autor a cinci volume de versuri : *Poezii* (1905), *Ne cheamă pămîntul* (1909), *Din umbra zidurilor* (1913), *Cîntece fără țară* (1915), *Din larg* (1939) ; a două piese de teatru — *Domnul notar* (1912), *Meșterul Manole* (1928) și a diferite culegeri de articole patriotice și evocări literare — *Însemnările unui trecător* (1911), *Strigăte în pustiu* (1915), *Precursori* (1930), Octavian Goga este una din figurile dominante ale literaturii române din primele decenii ale sec. al XX-lea.

Născut în Rășinari la 1 aprilie 1881, Octavian Goga și-a făcut studiile liceale la Sibiu și Brașov, iar cele universitare la Budapesta și Berlin. A debutat în 1898 ca elev în clasa a VI-a la publicația „Revista ilustrată” a învățătorului folclorist Ion Pop Retegamîl, care i-a prorocit la poșta redacției : *Ziua bună de dimineată se arată*. În 1902, împreună cu un grup de studenți, printre care se afla A. P. Bănuț, Al. Ciura, Ioan Lupaș, Ioan Lapedatu etc., a întemeiat la Budapesta marea revistă literară „Luceafărul”, care, înlocuind „Familia” lui Iosif Vulcan, va da un mare impuls patriotic literaturii române transilvănene.

În 1905 a fost numit secretar literar al *Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român* de la Sibiu, funcțiune pe care va păstra-o pînă în 1914. În această calitate a înființat în 1907 revista „Țara noastră”, destinată ridicării sociale a satelor românești, și a editat colecția de cărți economice și culturale intitulată „Biblioteca populară a Asociațiunii”.

În vara anului 1914, după izbucnirea primului război mondial, a părăsit Sibiu și s-a stabilit la București, unde, alături de Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Nicolae Iorga, Take Ionescu, Nicolae Titulescu, a dus o aprigă luptă pentru intrarea României în război alături de Puterile Antantei, spre a contribui astfel la eliberarea Transilvaniei.

În 1905, când apărea primul volum de poezii al lui Octavian Goga, contradicțiile sociale și naționale din Imperiul austro-ungar intraseră într-o fază de ineluctabilă acuitate. Clasele sociale exploatate începuseră să-și susțină revendicările cu o cutezanță din ce în ce mai accentuată. Popoarele oprite, cărora li se contestau drepturile la libertate națională, la limba și la cultura proprie, se ridicau cu tot aita îndrăzneală pentru rezolvarea vechilor lor deziderate. Atît în domeniul social, cît și în cel național, urmînd tradițiile revoluționare pașoptiste, literatura se impune ca una din armele de luptă cele mai puternice și mai concludente. E vremea la italieni a odelor revoluționare ale lui Giosuè Carducci și ale Adei Negri, la unguri a incendiarelor cîntece sociale ale lui Ady Endre, la chei a poeziilor lui Petru Bezruč și Iaroslav Vrchlicky, a romanelor lui Svatopluk și Aloisius Jirasek, iar la români a versurilor patriotice ale lui Octavian Goga menite a exprima „cîntarea pătîmirii noastre“.

Născut la poalele Carpaților, în apropierea silnicei frontiere impuse poporului român de cîmpire nefastă a Habsburgilor, Octavian Goga a cunoscut din fragedă copilărie durerea și nedreptatea unei granițe dușmănoase despărțitoare de frați, care, după expresia sa, părea „un piron înfipt în carnea unui popor“. De la întîia privire asupra vieții Goga a cunoscut deci în mod concret justificarea luptei pentru realizarea unității naționale, precum și ispita de a deveni unul din luptătorii pentru înlăturarea nedreptei granițe.

A doua constatare timpurie a poetului a fost viața clăcașilor ardeleni, viața de asuprire a muncitorilor gliei ce „cad și mor de cruda împovărare a tuturor durerilor din lume“.

La baza activității sale poetice, care avea să constituie cea mai impunătoare realizare a poeziei patriotice românești de la începutul sec. al XX-lea, se vor afla astfel în mod permanent aceste două fecunde idei: eliberarea și unitatea națională, dezrobirea socială. Cea dintîi se va concretiza în poeziile *Noi, Oltul, De la noi, Pajurei cu două capete*; cea de a doua în *Plugarii, Clăcașii, Cosașul...*

Vorbînd în „Fragmentele autobiografice“ din 1933 despre climatul în care s-a produs debutul său poetic, Octavian Goga mărturisea următoarele: „Era vremea celei mai sălbatică persecuții a românilor din Transilvania; era o opresiune pe care o știm cu toții, ramificîndu-se pînă în cele mai mici îndeletniciri ale vieții de la țară. Desigur — sublinia poetul — că această opresiune trezea protestarea și eu m-am născut cu pumnii strînși, sufletul meu s-a organizat din primul moment pentru protestare, pentru revoltă, cel mai puternic sentiment care m-a călăuzit în viață și din care a derivat formula mea literară“.

Patriotismul său nu l-a împins însă către șovinism și nu l-a făcut să confunde sistemul de guvernare al claselor dominante maghiare cu însăși poporul și cultura maghiară. În cîțiva din marii poeți maghiari, ca Al. Petöfi, Emeric Madách și Ady Endre, el a văzut pe entuziaștii cîntăreți ai unui popor îndrăgostit de libertate și a tradus în limba română unele din cele mai reprezentative creații ale lor, prin „Tragedia omului“ atîngînd însăși înălțimea originalului. Lupta acestora pentru libertatea socială și națională a poporului maghiar a constituit un îndemn și o justificare pentru propria sa luptă, și totodată un argument pentru teoria sa asupra datoriei scriitorului de a fi un exponent al idealurilor colective. În aceleași „Fragmente“, Goga destăinuia: „Din contactul spiritual cu literatura ungurească m-am ales cu apologia libertății, care se degajă din clocotul subteran al literaturii mele, făsă să fiu influențat însă de literatura aceasta“.

Cu aceeași fermitate și-a mărturisit Goga și crezul social al artei sale, crezul apărării „clăcașilor“, arătînd că el a identificat în țaran „un om chinuit al pămîntului“, pe care n-a putut să-l vadă în atmosfera în care l-a văzut Alecsandri în pastelele sale, și nici n-a putut să-l vadă încadrat în acea lumină și veselie a lui Coșbuc. Scriînd, în 1907, pentru „Viața românească“, studiul *Țăranul în literatura noastră poetică*, Goga afirma că adevăratul artist trebuie să fie un luptător, fiindcă „creația lui nu mai e menită, ca odinioară, să fie o frumoasă jucărie, ci trebuie să robească inima, să infierbînte, să sfarme și să aducă o pietricică pentru clădirea unei lumi care va fi nouă în interpretarea datoriei românești“.

Prin origine, prin modul de viață și prin limitele formației sale, Goga n-a cunoscut viața muncitorilor din fabrici, nici marea capacitate revoluționară a clasei muncitoare. Atenția lui s-a îndreptat deci cu atît mai mult înspre sat — în viața căruia își are originea și emoționanta lirică a desrădăcinării sale —, înspre țără-

nime. „Am privit satul — precizează poetul — și l-am despicat programatic, dându-mi seama că el e cel mai mare rezervor de energie națională; am crezut în sat fiindcă satul era sinteza care reprezenta înaintea mea marele tot: neamul”.

Tablourile sale cu aspecte culese din lupta dusă pe ambele fronturi, care, în realitate, prin însăși ideea necesității solidarității naționale se contopeau într-unui singur, sint largi, dense, puternic colorate și adinc răscolitoare. Natura servește de cadru asociat prin toate elementele sale la evocarea marei tragedii a împilării. Limba e smulsă din însăși clocotul celor asuprași, imaginile scăpărătoare, desfășurarea muzicală impetuoasă, wagneriană. Cîntecul e plin, iar lacrima ogîndă a cerului înduioșat. Cităm din poezia Noi, care este chintesența „pătimirii noastre” :

Pe boltă sus e mai aprins
La noi bătrînul soare,
De cînd pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare.
La noi de jale povestesc
A codrilor desigur,
Și jale duce Mureșul
Și duc tustrele Crișuri.

La noi nevestele plîngînd
Sporesc pe fus fuiorul
Și îmbrățișîndu-și jalea plîng
Și tata și feciorul.
Sub cerul nostru-nduioșat
E mai domoală hora,
Căci cîntecele noastre plîng
În ochii tuturor.

Marea speranță a înfrîngerii durerii și a realizării „visului neîmplinit” o reprezintă *Clăcașii*, „oștenii fără număr”, „cei osîndiți să plîngă și să tacă”, fiindcă din bordeele acestora va izbucni „strigătul întraripat”, care va crește peste munți și văi „și va trezi din somnul lui pămîntul” :

Atunci în ziua mare-a învierii,
Acești ostași cu fețe ofilite,
Cu zîmbet mort, cu suflete trudite,
Ca-ntineriți de suflul primăverii
S-or ridica ei, care au fost străjerii
Amarului, și-ai morții, și-ai durerii,
Cu brațul greu de greul răsplătirii.
Toată țărîna gliei dezrobite

Și munții toți și-adîncurile firii
Vor prăznui din pacea lor urnite
Înfrișoșata clip-a premenirii,
Cînd suflul nou primește intrupare,
Și-n strălucirea razelor de soare
El hărăzește vremii-mbătrînite :
Vestmîntul nou, de nouă sărbătoare.

După realizarea marelui vis, lira sa patriotică s-a dezacordat însă pe neașteptate, poetul aruncîndu-se în valurile nefaste ale politicii de partid.

Moartea, care avea să-l răpună la 7 mai 1938, îi va găsi într-o aprigă dispută cu sine însuși.

Fără a înceta să scrie versuri, deși această îndeletnicire îl reținea din ce în ce mai rar în ultimii ani, frecventînd și poezia simboलिștiilor francezi, a lui Baude-laire în primul rînd, Goga se voia *în larg* (titlul volumului său postum), desprins de „înfrigurata patimilor turmă”, abandonînd adîncimilor „viața ce-și întinde hora”, cu intenția — nerealizată — de a ajunge, printr-o poezie „rece și strălucitoare”, la „singurătatea culmilor înalte”.

În momentul în care se dezacorda lira lui Goga, Ardealul da însă un nou poet, produs al noilor împrejurări sociale și culturale, pe Lucian Blaga, care prin *Poemele luminii*, apărute în 1919, în anul următor unirii, va deschide o cale nouă în literatura română.

Creator de armonii wagneriene, împletite din blestemele celor oprimați, din strigările de jale și din chiotele lor de luptă, Octavian Goga a fost în același timp și un profund și subtil scriitor de proză, concretizată îndeosebi în evocarea unor impunătoare personalități ale trecutului nostru literar și istoric, în amintirile consacrate vieții unora din marii săi contemporani și, cu neîntrecuta elocvență, în destăinuirile sale de atelier.

Mînuind cu aceeași fermitate și putere de răscolire atît versul scăpărător de fulgere, cît și cuvîntul întraripat, rostît cu solemnitate și măreție, activitatea literară a lui Octavian Goga, ca și a lui Vasile Alecsandri sau M. Eminescu, nu poate fi apreciată în totalitatea ei și nu poate fi înțeleasă, sub raportul creației, fără cunoașterea prozei sale memorialistice și portretistice, fiindcă aceasta oferă cel mai bogat și mai autentic izvor autobiografic asupra formației sale artistice, a gîndirii sociale și a concepției sale asupra rolului scriitorilor în dezvoltarea cultural-politică a unei societăți.

Plecînd de la constatarea, mărturisită în 1912, în toiu marilor frămîntări politice din Transilvania, că „în viața popoarelor luptătoare scriitorii au fost și

vor rămâne avangarda care deschide bătaia, trimbița fermecată prin care se propagă aspirațiile unui neam, în sufletul lor cuprinzându-se și plămădindu-se durerile mari ale mulțimei“, Octavian Goga a fost neconștient preocupat de condițiile formării conștiinței unui scriitor, de modelele artistice și patriotice pe care le poate urma și de poziția pe care trebuie să o adopte față de marile probleme ale colectivității.

În calitatea sa de secretar al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania“ (1905—1914), de membru al Academiei Române (1921—1938), de președinte al Societății Scriitorilor Români (1924—1926), Octavian Goga, datorită talentului și prestigiului de care se bucura, a îndeplinit numeroase misiuni reprezentative, fiind delegat să ia cuvântul, în numele acestor instituții, la diferite festivități culturale și naționale, consacrate îndeosebi comemorării sau sărbătoririi unor înaintași în arta literară și lupta națională, cărora, cu aceste prilejuri, le-a adus prinosul său de admirație și efortul de interpretare în lumina actualității.

Din aceste contribuții s-au încheiat două din cele mai substanțiale culegeri de evocări și portrete din vechea noastră literatură, elaborate concomitent cu seria de volume consacrate de N. Iorga *Oamenilor care au fost*. Sub titlul *Precursori* (1930) și *Discursuri* (1942), aceasta din urmă apărută postum, Octavian Goga și-a îndreptat privirile spre câteva din cele mai proeminente figuri ale ultimelor două secole de istorie românească, descifrind în viață, în ideile și în realizările lor puncte de sprijin și orientare pentru cultura și năzuințele permanente ale poporului român. „Precursorii“ evocați de Octavian Goga — Horia, Avram Iancu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Iosif Vulcan, Iacob C. Negruzzi, Andrei Șaguna, George Coșbuc, Șt. O. Iosif, Ilarie Chendi, Aurel Vlaicu, George Pop de Băsești, Vasile Lucaciu, Vasile Goldiș — au fost promotorii și înaintașii luptei pentru realizarea unității naționale și pentru crearea literaturii române moderne, dar, în același timp, ei au fost și precursorii și părinții direcți ai poetului: „Toți cărturarii, toți scriitorii noștri — scria Octavian Goga în 1933 —, toți au perpetuat generații întregi acest vis de la unul la altul, și eu nu mă găsesc decât ca o verigă într-un lanț de evoluție: nu sînt — conchidea el — decât continuatorul normal al simțirii generale, pe care, în mod firesc, am dus-o și eu cu un pas mai departe“.

Scrise, așa cum se arăta în prefața „Precursorilor“, „fără laborioase cercetări de bibliotecă“, fără prea multe citate și fără indicații bibliografice sistematice, evocările lui Goga înfățișează reflexiile de luptător ale autorului, viziunile sale de artist exprimate de imagini sugestive și în aprecieri revelatoare, aureole țesute în jurul frunților cari au fost tot atâtea icoane de lumină, de îndemn patriotic și literar. Cuvintele alese pentru zugrăvirea lor au aceeași vibrație și aceleași accente tulburătoare ca și cele întâlnite în marile sale poezii, împletindu-se în adevărate imnuri de apoteoză romantică și recunoștință lucidă.

Horia și Iancu, în viziunea lui Goga, reprezintă două figuri „trecute în mitologia populară“, care au pornit, „și unul și altul, de la aceeași vatră țărănească, au crescut în aceleași patimi și au încarnat aceleași năzuinți ancestrale“, duși la pierzanie de „aceleași iluzie deșartă în împăratul de la Viena, cea mai tristă și mai scump plătită erezie“ a vechii orientări politice transilvănene.

Cu M. Kogălniceanu, reprezentînd o conferință la Radio, și cu V. Alecsandri, evocat în fața Academiei Române, intrăm în galeria scriitorilor și luptătorilor cari și-au legat numele de revoluția de la 1848. Și pentru unul și pentru altul Goga găsește caracterizări și aprecieri care le conferă calitatea de lăuceferi într-o pleiadă de orbitoare strălucire. În M. Kogălniceanu identifică „o personalitate ce se așterne dominatoare de-a curmezișul veacului al XIX-lea, ale cărui sentințe își păstrează o valoare axiomatică în gîndirea neamului“.

Alecsandri, la rîndul său, poetul „cu fruntea în cer și cu picioarele bine înfipite în pămîntul țării“, e înfățișat ca un „pedagog neobosit al simțirii românești care cu glas vrăjit a turnat în inimi optimism constructiv și credință. La toate prilejurile, remarcă Goga, cînd se țesea istoria neamului în zilele unei ascensiuni rezezi și fără răgaz, cîntecul lui se auzea ori ca un tîlnic vestitor, ori ca un imn de proslăvire... Receptacol al tuturor cutremurelor din jurul lui, afirmă evocatorul, Alecsandri e un îndreptar al vremii, un om-drapel, un braț întins spre viitor“.

Aceleași imnuri de adorație sînt adresate și marilor creatori de artă din a doua jumătate a secolului, Eminescu, Caragiale, Coșbuc, prin ale căror capodopere literatura română a intrat în sfera universalității. „Eminescu — afirma Goga cu prilejul ridicării unui monument al său în Banat — este și rămîne ce mai strălucită incarnație a geniului românesc. Vremea de astăzi cu toate izbinzile ei îi aparține.

A birut crezul lui. Tot viforul de dărimare și tot avîntul de reclăride țîșnește din fulgerele lui“. Caragiale, în articolul scris în 1912 cu prilejul morții sale, e înfățișat drept „cea mai strălucitoare icoană a inteligenței omenești... N-a fost minte — precizează Goga, care a avut norocul de a-l asculta adeseori — să stăpînească cuvîntul cu mai multă siguranță, să-l frămînte și să-l chinuiască cu mai multă putere... În fraza lui fermecată se revărsa o lumină orbitoare, era pulbere de argint, ris și plîns. era alintarea dulce și durere sălbatecă... Marele meșter atîngea toată claviatura sufletului omnesc“. Evocarea se încheie cu o viziune pătrunzătoare asupra viitorului posterității lui Caragiale, confirmată în zilele noastre cu o exactitate matematică. „Cu cît va trece vremea — afirma Goga în 1932 — cu atît va crește tot mai mult silueta lui și vom rămînea totdeauna vrăjiți de farmecul celui mai luminos creier românesc. Îi vom spune poveștile, îi vom repeta glumele. Se vor crea legende și personalitatea lui va lua proporții mitice“.

Cu o căldură străbătută de puternice accente ardelenesti este evocat George Coșbuc, înaintașul său la Academia Română, în al cărui loc a fost ales în 1920. În discursul de recepție rostit la 30 mai 1923, discurs bogat în amintiri personale și în adînci analize social-literare, Coșbuc e arătat ca „o oglindă senină a sufletului de la țară“, un cîntăreț al satului care „îmbracă în haine și în obiceiuri și în graiul lui, scene smulse din negura veacurilor, file de cronică și pagini de istorie cu o rară intuiție de artist“, dar și ca un luptător pentru „desrobirea satelor“ pe calea înfăptuirii revendicărilor populare. Se citează strofele „îpîntului desnădăduit“ din „cîntecul furtunos“ *Noi vrem pămînt*.

Alături de scriitorii mari și reprezentativi care, prin operele lor, au fecundat întreaga cugetare artistică românească și care constituie contribuția de aur a poporului român la dezvoltarea literaturii universale, Goga așază și pe acei animatori și muncitori „modești și harnici pentru care problemele literare se confundă cu necesitățile de viață, ale căror condee nu trec hotarul artei eterne, dar sînt totdeauna în vecinătatea ei și îi netezesc drumul“. Doi dintre aceștia, a căror activitate s-a desfășurat paralel, lucrînd unul de o parte a Carpaților, iar altul de cealaltă, dar amîndoi pentru românii de pretutindeni, au fost Iosif Vulcan, redactorul „Familiei“ de la Oradea și Iacob C. Negruzzi, redactorul „Convorbirilor literare“. Lor le sînt consacrate două din cele mai substanțiale și mai impresionante evocări ale lui Goga, și nimeni n-ar putea vorbi cu onestitate și competență despre semnificația lor în istoria literaturii române fără a nu cerceta și emoționantele pagini scrise de fostul redactor al revistei „Luceafărul“ de la Sibiu.

Prin prisma aceleiași considerații sînt privite și cîteva din personalitățile politice ale vechiului Ardeal, Andrei Șaguna, Aurel Mureșanu, Vasile Lucaciu, George Pop de Băsești, Vasile Goldiș, din truda cărora s-au încheiat instituțiile de cultură și ziarele transilvănene anterioare anului 1918, iar unii dintre ei au avut un rol predominant în luptele pentru proclamarea Unirii de la Alba Iulia.

Evocările închinat lui Șt. O. Iosif, Ilarie Chendi și Aurel Vlaicu au fost scrise în anul 1913, cu prilejul tragicelor și neașteptatelor lor dispariții. Arareori prietenia a inspirat pagini mai duioase și mai elevate decît cele urzite atunci de Octavian Goga, faptul pierderii acestor vechi amici făcînd să vibreze în sufletul poetului coarde de adîncă durere și desnădejde. Cu ei dispărea un bogat capitol de visuri, amintiri și lupte comune, și se frîngeau cele mai intime legături ale supraviețuitorului. Cităm finalul din panegiricul scris pentru Aurel Vlaicu : „Întors cîndva la București n-am să-i mai văd în Gara de Nord așteptîndu-mă cu glume și cîntece. Am să privesc împrejur zadarnic și-o să stau uluit cînd o să mă întreb birjarul, pentru a mă duce la prieteni, «Unde să vă duc ?»“.

— Du-mă la Belu“.

Cea mai de seamă evocare literară făcută de Octavian Goga, și care va rămîne un document unic în analele istoriei literaturii române, este însă cea făcută pentru sine însuși. E vorba de *Fragmentele autobiografice* expuse în 1933 în fața studenților de la Facultatea de Litere și publicate în același an în seria de „mărturisiri literare“ inițiate de Institutul de istorie literară și folclor al Universității din București.

Ele necesită însă o cercetare specială care rămîne pentru un alt prilej.

OCTAVIAN GOGA, POÈTE DE L'UNITÉ NATIONALE
— A 100 ANS DEPUIS SA NAISSANCE —

R é s u m é

Dans la présente communication l'auteur expose succinctement la vie et l'activité du poète roumain Octavian Goga, depuis la naissance duquel récemment se sont accomplis les cent ans (1881—1981).

La poésie d'Octavian Goga est une des plus hautes expressions du patriotisme roumain et de la lutte pour la réalisation de l'unité nationale roumaine.

Soumise jusqu'en 1918 à l'empire austro-hongrois, la Transylvanie, la province natale du poète, a connu pendant de nombreux siècles une vie de difficile oppression tant sociale que nationale. La poésie de Goga a été la poésie de la souffrance transylvaine, „la chanson de notre souffrance“.

Elle a pénétré profondément dans les rangs des masses populaires et en même temps elle a reçu les éloges de tous les critiques et de toutes les institutions culturelles de l'époque. Les plus expressives de ces poésies sont : „Nous“, „Les laboureurs“, „L'Olt“, „Les serfs“, „La latinité crie des tranchées“.

A côté de sa création poétique Goga a déployée aussi une élocuente activité comme publiciste et orateur, consacrée au même idéal. Il aussi a publié deux pièces de théâtre : „Monsieur le notaire“ et „Maître Manole“.

Les plus importants de ses articles et discours sont recueillis dans les volumes : „Les notices d'un passant“ (1911), „Cris dans le désert“ (1916), „Précurseurs“ (1930), „Discours“ (1942).

Les plus nombreux de ces discours comprennent des évocations des grands combattants pour l'union : V. Alecsandri, M. Eminescu, M. Kogălniceanu, A. Șaguna, N. Filipescu, Horia, Avram Iancu, George Coșbuc, Vasile Lucaciu, George Pop de Băsești, Vasile Goldiș.